

On va el grec del segle XXI?

Lambriní Kuzeli

(Traducció: Rubén J. Montañés)

«Πού πάνε τα ελληνικά του 21ου αιώνα;», *To Βήμα* (setembre 2019). *Αέρηδες – Torre dels Vents* ofereix pel seu interès la traducció d'aquestes reflexions sobre l'estat de la llengua grega en l'actualitat i sobre les seves perspectives de futur. La versió original es troba a <https://www.tovima.gr/2019/09/23/books-ideas/pou-pane-ta-ellinika-tou-21ou-aiona/>.



Fotografia i resum biogràfic: blod.gr

Lambriní Kuzeli va estudiar Filologia Neogrega, Literatura Comparada i Teoria de la Literatura. Fou coordinadora d'edició de l'enciclopèdia literària *Λεξικό νεοελληνικής λογοτεχνίας. Πρόσωπα, έργα, ρεύματα, όροι* (Diccionari de literatura neogrega. Persones, obres, corrents, termes, Patakis, 2007). Fa crítica de llibres al diari *To Vima*, on també publica articles sobre temes de política del llibre i de les biblioteques, premis, institucions literàries i tendències en el llibre grec. També ha estat curadora d'edicions de *To Vima* i homenatges literaris extraordinaris.

Pot la llengua grega respondre a les necessitats de la vida d'avui? Lingüistes i traductors van prendre postura les propassades setmanes a la pregunta que va plantejar *To Vima*.

Pot la llengua grega respondre als nous conceptes, als nous objectes, a les noves realitats del s. XXI —i sobretot, amb la immediatesa i la velocitat que requereix la necessitat de comunicació en un món globalitzat? Va ser la pregunta que vam plantejar a traductors i traductores amb experiència de les tres grans llengües europees —Margarita Zakhariadu (anglès), Rita Kolaïti (francès), Kostas Kosmàs (alemany)— i a quatre professors de lingüística amb experiència en l'edició de diccionaris i en la compilació de corpus de texts— Dionissis Gutsos (Corpus de Texts Grecs), Geórgios Bambiniotis (diccionaris del Centre de Lexicologia), Iorgos Papanastassiou (diccionari de la Fundació Triandafil·lidis), Khristóforos Kharalambakis (Diccionari d'Ús de l'Acadèmia d'Atenes). Des de diumenge 4 d'agost i fins al passat diumenge 15 de setembre, passant-se el testimoni de l'un a l'altre, ens han donat una imatge calidoscòpica dels paràmetres de la pregunta en una conversa que queda oberta.

En conclusió, tots han estat d'acord que neologismes i mots que prenem en préstec d'altres llengües, juntament amb objectes i conceptes d'origen forani, constitueixen riquesa i mostra de força de la llengua grega i la mantenen viva, i n'han donat prou exemples de préstecs del passat tant en la llengua quotidiana com en la literària (Kharalambakis,

Kolaïti). Va haver-hi moments que la conversa lliscava cap a temes i pors coneguts i vells, però vam tenir la confirmació que no hi ha perill d'alteració radical de la llengua per l'ús de mots estrangers (Kharalambakis), ni perill de desaparició de la llengua grega del mapa lingüístic mundial (Papanastassiou).

Homogenització i internacionalització

Sembla, tanmateix, esvanir-se d'una banda una tendència d'«homogenització» del parlar neogrec, ja que els parlants dels dialectes neogrecs disminueixen de manera continuada any rere any (Papanastassiou). Alhora, s'ha detectat una tendència d'«internacionalització» de les llengües, no sols en el parlar de la comunicació quotidiana sinó també en el discurs literari (Kolaïti), perquè en prou circumstàncies els objectes, costums i mots de procedència forània, sobre tot de procedència americana, es revelen molt resistents, no sols a la llengua grega, sinó també a altres. Aquest fet no manca de relació amb l'hegemonia econòmica, política i cultural dels Estats Units. Si en un temps els grecs (antics) van tenir una posició anàloga, amb la llengua grega imposant-se al món occidental d'aleshores —i per això els anglo-saxons, quan més tard cercaven paraula per a expressar un nou concepte, deien «The Greeks must have a word for it»—, ara s'imposen els americans i la seva llengua.

Difícilment es pot estar en desacord amb la perspectiva que «és rica la llengua que respon duradorament, immediatament i amb el màxim de matisos possibles a tots els estímuls de la vida, materials i espirituals, que produeix cultura i alhora la tradueix, que té la flexibilitat per a formar amb economia imatges o conceptes complexos» i que els mots anglesos «molt sovint monosíl·labs, constitueixen materials estructurals excepcionalment útils», vegeu per exemple «car» enfront del pentasíl·lab *avtokínito* [automòbil] o «man» enfront del trisíl·lab *ànthropos* [home] (Zakhariadu). Què en fem, doncs, dels nous descobriments, objectes i situacions, que neixen en algun lloc lluny de Grècia i ens arriben amb la mediació d'altres llengües?

Una perspectiva era que no sempre és indispensable donar-los un nom, «lexicalitzar-los», perquè hi ha en la llengua «preferències estructurals que imposen les nostres tries lèxiques» —per exemple en la llengua grega no estem obligats a declarar si els *dàkhtila* [dits] són de les mans o dels peus, mentre que en anglès hem de triar entre *fingers* i *toes*. Així, d'alguna manera «es conforma un caràcter general de la llengua cap a significats que depenen més del context que no cap a aquells que són majoritàriament independents d'aquest (Gutsos). Pel que fa als mots d'origen estranger, s'ha proposat (Bambiniotis) que parlem grec, tant com puguem i on puguem. De fet, l'expressió *ikonikí pragmatikótita* [realitat virtual] ja s'ha imposat al mot *virtual*, però es diria que és dubtós que *foritó éngrafó* [lit. «document escrit portàtil»] substituirà *pdf*, *vrakhimínima* [lit. «missatge breu»] *twit* i *entopistís* o *anevretís théseos* [localitzador o ubicador de posició] *GPS*, com *simpagís psifiakós diskos* [disc compacte digital] no va poder desallotjar *CD* i *tileomiótia* [«telehomeoimpressió»] va dominar *fax* només als impressos de la burocràcia estatal.

Noves realitats teòriques i socials, com ara la del sexe/gènere biològic, social i fluid, imposen un discurs «diferenciat», diversificat, pluralista que les expressi, un discurs que altres llengües i altres països ja han adoptat fins i tot a l'administració pública, i se'ns ha donat l'exemple d'Alemanya (Kosmàs).

El paper determinant de la tecnologia

Les noves tecnologies, que al món anglòfon, creativament, s'anomenen *disruptive technologies* (destructives, discordants, transformadores, trieu-ne l'accepció que preferiu), influencien també el terreny de la llengua i sembla que les xarxes socials i els mitjans alternatius d'informació determinen les tendències dominants a la llengua (Gutsos). Tampoc no han mancat, certament, les propostes d'intervenció de factors tradicionals. Així, per als neologismes que cal idear sovint, s'ha proposat que l'Acadèmia d'Atenes intervingui «tant per a la concentració dels recursos i eines lingüístics indispensables (com ara corpus de texts) com amb propostes per a conceptes de significat important que s'espera que predominin al debat públic» (Gutsos) i amb la «creació de neologismes ben formats lingüísticament, de manera que siguin comprensibles tant com sigui possible, els quals impulsar tot seguit en col·laboració amb els organismes públics (administració, educació, mitjans d'informació etc)» (Bambiniotis). Aquí, tanmateix, té interès veure com escomet a nivell editorial la lexicografia aquesta plèthora de nous mots. «En la forma impresa d'un diccionari que s'elaborés ara potser dubtaríem a incloure mots immediatament relacionats amb costums dietètico-culinaris i de vestuari —com bé està que no s'hi assentessin en els diccionaris més vells mots com ara *Kommandantur*, *avrianismós* [«política editorial demagògica del diari *Avriani*»], *thatcherismós*, la presència de les quals a la llengua grega es revelà, per diversos motius en cada cas, circumstancial» (Papanastassiou). De fet, un diccionari imprès no pot respondre a la tempestuosa aparició de nous mots en la nostra època. Més aviat ha arribat l'hora de començar a pensar en eines digitals, bases de dades, diccionaris electrònics, que registrin aquesta riquesa lingüística, ni que sigui circumstancial, per tal de posar-la a disposició dels sociolingüistes, que discerniran com la nostra llengua reflecteix la nostra societat, quines són les seves forces, les seves febleses, les seves particularitats.